

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felölös szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-tér 1.**
Egyes számok kaphatók: a dohányboltokban.

Néhány megjegyzés

Tisza István gróf beszédére.

Mélyen járó elmék gondolatai ritkán szoktak barázdát hasítani a közvéleményben. Mert e közvéleményt meglehetősen renyhének, lustának ismerjük és úgy tapasztaljuk, hogy közönségesen csak Haverda Mariska-féle szenzációk tudják közönyéből kizavarni, a legsúlyosabb problémák fejtegetése ellenben nyomtalanul vonul el fölötte, hacsak a fejtegető országos neve, vagy a helyzet pikantériája különös érdekességet nem kölcsönöznek a köztudat elé hajgált eszméknek.

Tisza István gróf beszéde nagy érdeklődéssel találkozott. Nemcsak protestáns körökben, hanem nálunk katolikusoknál, sőt zsidóknál is. Sőt most, egy héttel a beszéd elmondása után egész nyugodtan megállapíthatjuk, hogy az esemény pikantériája nem ott leledzik, ahol sokan sejtik, i. e. a katolikus vallás támadásában, hanem abban, hogy a nemes gróf bölcsekedéseitől éppen a protestánsok jövedek meg legjobban. Illetve csak őt ijedtek meg. Mert a protestantizmus, mint vallásos világnézet és mint tény sehogyanse bírja meg a komoly vallásbölcseleti vizsgálódásokat. Tudom, hogy súlyos dolgot állítok, mikor ezeket mondom, éppen azért szükséges, hogy állásfoglalásom igazolásául Tisza István tételeit és következtetéseit tüzetesebben megtárgyaljam.

I.

A biblia és a protestantizmus.

Mély tisztelettel adozom a gróf meggyőződéseknek és hitvallásának, amellyel kijelenti, hogy a protestantizmus lényege nem abban áll, hogy az egyházat megszabadította bizonyos visszaélésektől. Nem is abban, hogy itt-ott javított, tisz-

ított az egyház dogmatikus tanain. De igenis abban, hogy egy föllázadás volt a dogma uralma, föllázadás volt az emberi tekintély ellen. Ez tény. Megvallom azonban, hogy ezt az igazságot még eddig protestáns ajkáról vagy tollból nem hallottam. A protestáns történetírók és hittudósok évszázadokon keresztül fejtegették, hogy a XVI-ik század katolikus Egyháza rettenetes bűnökben felelt meg, hogy nem volt öre többé Krisztus igaz tanításainak, hogy elvilágiasodott, megromlott, azért volt szükséges a reformáció. És ugyanezen tudósok a reformátusokkal együtt hangsúlyozták, hogy a protestantizmus nem új vallás, hanem az őskeresztény vallás föltámasztása, megújítása.

Tehát lázadás a dogmák, az emberi tekintély ellen.

Őnként fölvetődik most a kérdés, vajjon a protestantizmus az őskereszténységnek melyik szakában találta meg Krisztusnak dogmamentes és emberi tekintélytől szabad vallását? A XVI-ik századtól visszafelé bátran kitörölhetünk a katolikus Egyház életéből 1000, sőt 1200 esztendő, mint amely korszak tényleg tele van tüzelve dogmákkal és az emberi tekintély is teljes erejében érvényesült. Minden században találunk zsinatot, minden századból feljegyeztek a történelem egy-egy eretnokséget és a velük való küzdelemnek egy-egy határozatba foglalt eredményét, a mely határozatban a tanító Egyház kijelenti, hogy erről a téves tanításról mit kell a katolikus hívőknek tartani. Szent Agostonon, Jeromoson, Origenesen, Tertullianuson keresztül eljutunk a II. századba — és, ezt jegyezzük meg jól, dogma-mentes és emberi tekintélytől szabad krisztusi vallást Tisza István gróf értelmében még nem találtunk.

A II. század, dacára éppen a protestáns tudó-

sok zsenialis kutatásainak, meglehetősen homályos előttünk. Ideológiáját nem ismerjük egészen, politikai, társadalmi képét csak öreg vonásokban tudjuk megrajzolni. Azonban a homályból tiszteltreméltó férfiak alakja domborodik elénk. Egy római szt. Kelemen, egy antiochiai szt. Ignác, egy szent Polykárp s egy Papias az idők messzeségébe vesző hangon hallatják szavukat és amig egyrésztől germeki tisztelettel őrizgetik az apostoloknak, különösen az utolsónak, Jánosnak tanítását és emlékezetét, másrészt apostóli tekintéllyel hirdetik azokat a vallási tételeket, amelyeket a csudálatos názárethi Mestertől és az apostoloktól hallottak és a Szentírásban olvastak. Tehát itt is emberi tekintélyről van szó, eszerint a protestantizmus a II. keresztény században se találhatta meg Krisztus igazi dogmámentes és tekintélytől ment vallását.

Nem tudom, vajjon a lázadás szellemé, amely a protestantizmus lényege, elfogadja-e Krisztus vallásának legalább azt a vallást, amelyet maguk az apostolok tanítottak! Félek hogy nem. A tekintély elve ugyanis soha olyan erős nem volt, mint ez első század második felében amikor Szent Pál apostol, kétségkívül a legnagyobb kaliberű ember az összes apostolok között, szükségét érezte annak, hogy világbarangoló utazásából visszatérjen Jeruzsálembe, és ott igazolja magát az öregebb apostolok előtt előadja nekik tanításai lényegét és mindegy akkreditálja magát a többieknek, mint nemzelek apostola! Nem terek ki arra, hogy a nagy Pál nem lázadt fel a tekintély elve ellen, mint a nála jóval kisebb Luther Márton, csak konstátalom, hogy tehát az első század második felében volt központi tekintély. Sőt valami dogma-féle is volt, egy zsinati határozat a jeruzsálemi első zsinatból, Kr. u. 51-ben.

Chicago.

— A Fejérmegyei Napló eredeti tárcája. —

Sok mindenféléről lehetne Chicagóban írni. A postáról, a muzeumokról, gyárakról, parkokról stb. Félek azonban, hogy unalmasá válok. Hiszen az ilyen dolgokat pontosan vagy nem lehet tanulni vagy ha leírni az ember, olvasóinak fele keresztülugraná a kinnal összeszórt sorokat. Azért legokosabb lesz, ha felülünk egy elevátorra, egy utca fölötti villamosra s kivágtatunk Chicago világhírű nevezetességére, a Stok-Yardra, a vágóhidra. A világ legelső ilyenmű intézménye, a mely nemcsak Amerikát látja el hussal, hanem kivitele az egész világra kiterjed. Az orosz-japán háborúban pl. a japánok sikerét részben annak tulajdonították, hogy katonáik naponta pontosan megkapták a maguk husporciót a chicagói vágóhidról, míg az orosz szállítók ellopták a menázi arát s a derék hadfiaknak akárhányszor se kedvük, se erejük nem volt hozzá, hogy az atyuskáért véruket és életüket feláldozzák. Hogy magunknak a chicagói vágóhid-

ról fogalmat alkossunk, egy kissé körül kell rajta tekintenünk. Magam mindig azt hittem, hogy valahol a város szélén fogom megtalálni s valóban meg voltam lepelve, hogy a város kellő közepén a 41-dik és 46-dik utca között találtam, holott kifelé körülbelül 100 utcaja van még Chicagónak. A területe 200 hold, a korlátai közt élér 75 ezer drb marha, 300 ezer disznó, 500 ezer birká és 5000 drb. ló. Évenként levágnak 4 millió marhát, 8 millió birkát s eladnak 100 ezer lovat. Az értékük körülbelül 300 millió. A vágóhid 25 ezer embert foglalkoztat állandóan, ezek közül két nagy cégnek, az Armour és a Swift huselárusító cégeknek 14 ezer alkalmazottja van.

Ugyebár még Amerikának is tiszteletreméltó számok ezek.

A bemenet szabad. Nem kérdezi senki, hogy ki fia, ki leánya vagy, vezetőt adnak, a ki körülvezet a legérdekesebb látnivalókon. Mi a lóvásárnál kezdünk.

A szép lovat mindig nagyra becsültem, Amerikában kigyönyörködhettem magamat bennük. Nem a mi karsu, az arabs fajtól leszármazott paripáink a divatosak. Ezek kevésbé felelnének meg az amerikai üzleti

szellemének. Az amerikaiak nagy ló, erős ló kell, de mégis olyan, a melyik a futást is jól bírja. Bevitték a nagy, erős mecklenburgi lovakat, megnövesztették őket még két marokkal magasabbra, aztán belényelték gyorsabb vért, hogy ha kell, hirtő előtt is tudjon futni. Legfőképp azonban teherhordásra szánvák. — Gyönyörű állatokat láttam. Szelidek mint a bárány, a hátuk széles, mint egy cirkszülő, magasak, izmosak, gyönyörű a sorényük, szóval húzik az ember a mig nézi őket. Egy-egy teherhordásra szánt, egészen középszerű ló ára 800—1000 dollár. A lóvásárokat egy óriási cirksz forma helyiségben tartják, a mely legalább 2—3000 ember számára ülőhelyekkel van ellátva. Mert az amerikai gyönyörűséget tud benne találni, ha a szebbnél szebb lovak, a puha porondon vágatva rohannak, kényesen mutogatva termetik minden előnyét.

A lovak után a birkák, disznók és marhák következnek. Udvarias bácsi vezetett bennünket körül, szorgalmasan pörgötyve a nyelvét s megmagyarázva, hogy aznap mikor mi ott voltunk 13 ezer birkát, 24 ezer disznót, 2500 borjut és 5000 drb. marhát vágáltak le. Ezeket szabadon, a városon ke-

Sövegjártó János

vászon kereskedése

Székesfehérvár, Barjtok épülete.

Nagy választék ág- és asztalnémetekben,
színes és fehér barchetok stb.

olcsó, szabott árak mellett.

Mal lapunk 4 oldal.

00000627

Ha a lázadás szelleme, mely a protestantizmus lényege, emberi tekintélyt nem tűr, akkor Krisztus vallását, keresvén csak magának Krisztusnak alakjánál és tanításánál állhat meg. És e ponton az egész kérdés más térre, terelődik át, t. i. a bibliakérdésnek terére. Tiszta István gróf eddig összes okfejtéseinket elfogadja, amikor a követet kézszavakkal jellemzi a protestantizmus eljárását: *„kezdte nyomnia a bibliát, és azt mondta, terád névze csak egy tekintély van, az Isten, a Jézus Krisztus tanítása.”*

A gondolat kétségkívül nemes, szép sőt van benn valami a fonségesből. De nem nyugtat meg teljesen bennünket. A názáreti Mester tudunkkal nem irt semmit. Sőt az újszövetségi szentírásról, amely részenként évtizedekkel, egészében pedig körülbelül hetven évvel az ő kereszt-halála után íratott, egyáltalán nem szól semmit. Sőt nem is a Szentírást jelölte meg az ő tanítása főforrásul, hanem az előszóval való tanítást: *„Emlenvén tanítások minden nemzeteit... aki titeket hallgat, engem hallgat... És én veletek leszek a világ végezetéig...”* Gondolom, mindenki előtt világos, hogy Krisztus Urunk e szavakkal parancsot, jogot, hatalmat, kötelességet, tekintélyt adott apostolainak és tanítványainak. E parancs, jog, hatalom, kötelesség, tekintély birtokában és hatása alatt mentek az apostolok tanítani és írni. Tanított a tizenkettő, Jakab Jeruzsálemben, Péter Rómában, János Kisásziában, a többi máshol, Pál mindenütt. Ugyanennek erejében tanított, mint apostoli utód Kelemen Rómában, Timotheus Ephesusban, Titus Kréta szigetén. Ugyanennek erejében tanított Irenaeus, Polycarpus, Justinus, Jeromos, Agoston, aranyzáru szent János, a niceai zsinat, a Péter után következő kétszázhatvankét pápa, ugyanennek erejében X. Leo, a ki Luther Mártont elítélte, ugyanennek erejében a jelenlegi katolikus tanító Egyház, mert nem emlékezünk arra, hogy Krisztus Urunk, említett parancsát visszavonta és tekintélyétől a Katolikus Egyházat megfosztotta volna! E tekintély mint láttuk, nem emberi, hanem krisztusi tekintély. Ha tehát a protestantizmusnak lényege az emberi tekintély ellen való lázadás, nem értjük, miért támadt és protestál a katolikus Egyház krisztusi tanító tekintélye ellen, ha pedig a protestantizmus a krisztusi tekintély ellen is lázad, *miért és mi jogon nevezi magát kereszténynek?*

Azonban e kitérés ne vonjon el bennünket eredeti gondolatmenetünktől.

A protestantizmusnak tehát nem kell tanító tekintély, nem kell dogma és főkérdés, hogy *kezdte nyomnia a hívő kereszténynek a bibliát.*

A kifejezés egy kissé homályos. *Kezdte nyomnia?* Tehát a biblia nem volt a híveknek hozzáférhető? Talán rácsos szekrényben őrizte a kath. Egyház a bibliát, mint a zsidók a Thóra volumenjeit?

Tény az, hogy a katolikus Egyház sohasem tette a közönséges hívek nagy tömegeinek kötelességévé a biblia olvasását. Ezt most se teszi. Az ő kötelessége tanítani, nem pedig a bibliát a hívek kezébe nyomva őket magukra hagyni. Ez okból a katolikus Egyházat valódi tanítóként a hívek nevével dolog is, hisz a régi időkben az írás-olvasás mestersége igen szűk körök privilégiuma volt és Magyarország lakosságának több, mint 25 százaléka még most, a XX. században se tud olvasni. Viszont azonban soha az Egyház általános parancsát a bibliaolvasást el nem tiltotta. A hol ilyen tilalmat adott ki, annak mindig területiális jellege és oka volt.

Tény az, hogy Luther kora előtt a bibliát jóval kisebb mértékben olvasták. Az ok világos. A ki nem tud olvasni, az nem olvashat bibliát. Figyelemmel kell lenni a korviszonyokra is. Ha Luther csak 100 évvel korábban született volna, könyvnyomtatás hiányában ő se tudta volna a bibliát elterjeszteni olyan időkben, amikor lassu kézi munkával sokszorosították a könyveket és néha egy írott bibliát egész urodalmat adtak. Amint a könyvnyomtatást feltalálták, azonnal gyakoribb lett a biblia olvasása is és pedig jóval Luther Márton működése előtt. Sőt érdekesnek tartjuk fejtegetni, hogy Luther Mártonnak 1517-ben történt fellépése előtt és a könyvnyomtatás feltalálása után a bibliának kilencvennyolc-féle kiadása jelent meg temérdek példányban. (Repertorium Bibliographicum L. Hain, Stuttgart 1826.)

De ezeket mellőzve, térjünk vissza Tiszta István gróf kifejezéséhez: *a protestantizmus a hívek kezébe nyomnia a bibliát?*

Hol vette a protestantizmus a bibliát? És a sok kézirat közül melyiket nyomta a hívek kezébe?

És ki, vagy mi őrizte meg a bibliát más félezer éven keresztül, hogy a tekintély ellen lá-

zadó protestantizmusnak legyen mit a hívek kezébe nyomnia?

A tridentin zsinat panaszkodik, hogy a bibliának fentéleg sokféle könyve forog közkezen. A párizsi egyetemen a XIII. században, valamint a pápák a X. században óriási erőfeszítéseket tettek, hogy a biblia hiteles szövegét megállapítsák. Szent Agoston ötszáz évvel ezelőtt panaszkodott, hogy a szent könyveket részletekben nagyon olcsóért rikkancsok a piacokon ki-náigatják. Szent Jeromos Damasus pápához írt előszavában azt mondja, hogy temérdek sok a kódex, igen sok az eltérés, és igen sokan a biblia szövegét a saját szájuk ize szerint változtatják. És ha Tiszta István gróf megkérdezi a legnagyobb élő protestáns tudóst, Harnackot ez ügyben, az azt fogja felelni, hogy a Krisztus utáni első kilenc század beláthatatlan hosszú sorát termette a kódexeknek.

Honnét veszi tehát a protestantizmus a bibliát?

Visszamegy a Jeromos előtti időkre? A második századra? Miért nem fogadja el a Péter-evangéliumot? Miért nem nyomja hívei kezébe az ugynevezett Héber-evangéliumot? Ne kérdezzünk tovább. Az a biblia, melyet a protestantizmus a hívek kezébe nyomott, a katolikus Egyháznak *elvetett megtagadott tekintélyének* védelme alatt maradt meg annyi száz éven keresztül és egyedül a katolikus Egyház tekintélye dönthet abban a kérdésben, melyik a sok közül az igazi biblia, mert a halhatatlan katolikus Egyház vette át az eredeti kéziratokat szerzőiktől és áll azóta a szöveg mellett őrt az agg János apostol halálától egész a mai napig.

Újra felvetem azonban a kérdést, miféle bibliát nyom a protestantizmus most, a XX. században, hívei kezébe?

Luther Márton egy csomót kitépett a bibliából. Strauss görög zsidó keresztény mondatkór époszának minősítette. A Ritschl féle rationalis protestans theologiai irány nézetgyököt vont belőle, Harnack a maradóknak köbgyökét kereste meg, Wellhausenék iskolája szavakra tépte szét a szöveget, kérdem tehát, és joggal kérdem, *miféle bibliát olvasat híveivel a protestantizmus, miután a protestáns biblia-kritika a Szentírásból nem hagyott egyetlen ép fejezetet?*

Összegezzük a mondottakat, mielőtt tovább mennénk.

resztül a kawboyok, csikósok hajítják Amerika déli részéből, a prairiekről, főleg Texasból, a hol akkora területeken legelnek a marhákeszlovak, mint fél Magyarország. A kawboy (kauboj) lovon ül, keményen akár egy magyar csikós, mintha hozzá volna a nyereghez növe, hosszú karikás van a kezében, ha valamelyik barom kilép a sorból, egyet lendít a karikáson s 20—25 lépérről úgy a nyakába keríti szegény párának, hogy elég belőle kitekerednie. A karikának ezt a járását jól ismervén, elég egyetlen füttyező s az egész csorda bárányzelenen hájt a kawboy szavára. A kawboy egyszerűn ideálja is az amerikai gyerekeknek. Ha valaki megbukik az iskolában s a szekundáktól terhelten nem óhajt az édesapája szemei elé jutni, vagy ha otthon elfenekeltett — a mi ugyis nagy ritkaság Amerikában — s ezért az igazságtalanságot meg akarja büntetni a ticsert (tanító), vagy a drága szülőket, megszöklök és kawboy akar lenni.

A marhavágást kezdettől végignéztük. Nem ijedtünk meg a kellemetlen vérszagtól, a mely az egész helyiséget elárasztja, hanem végignéztük mindazt, a mi látható. A teheneket a vasuti kocsin szállítják be a vágóterembe, egyszerre huszat-harmincat. A kocsi fölött bétál egy ügyes bácsi taglóval. Szegény állat csodálkozva tartja föl a fejét s kíváncsian nézelődik, hogy a zöld mező után miként kerülhetett ő olyan helyre, a hol a meleg állati vér gőze párolog. A taglós ember csak ezt várja. Szakértő ügyességgel odatalál, a hol fészkel az agy. Rikkant itt kettő rá, a szegény állat összerogyik. Így megy tovább, míg csak az egész kocsi-sor tartalmával nem végzett. Akkor fölnyitják a kocsi oldalát s az elszédített állat le-gurul a nagy tereembe. Ott jön egy másik

ember, a kinek viszont nincs egyéb dolga egész nap, minthogy a késével egy-egy szurást vág az állat nyakába s átvágja a fő-ütőeret. A forró, gőzölgő vér karvastagságban szökel ki az állat nyakából, még vergődik egy darabig, aztán végzett. Az emberek térdig gázolnak a meleg, párologó, hőmpölygő vértöcsében, a mely az egész nagy helyiséget eltölti. Nem is veszik észre, megszöklők, ez a mesterségük.

Az élet hétköznapi utjain járó embert persze nem érintheti kellemesen ez a procedura. De hát ha kíváncsi volt rá, végignézi. Ha megdöbbent is, de természetes és érthető. De természetellenes, érthetetlen s a legnagyobb fokban inhumánus a sakterek eljárása. Ezt is végig kellett néznünk. A zsidószámára vágandó marhát nem ütük előbb le. Egy gyönyörű állat került levágásra. A két hátulsó lábát megkötötték s úgy lökték ki a vasuti kocsi-ból bele a frissen gőzölgő vértöcsébe, úgy hogy nyomorult állat a két lábánál fogva lógott lefelé. Állati ösztöne megérezte a közeledő vég veszedelmét. Borzalmasan bögött, minden erejét megfeszítve szabadulni akart, hánytavetette magát jobbra-balra. Persze hasztalanul. Végre percek múlva megérkezett a sakter hosszú szakálával és hosszú késével. Egy ember egy harapófogóval lefogta a bögő, vergődő állat száját s a sakter egy vágással keresztülmeteszte a nyomorult állat nyakát. Pár pillanat alatt aztán mindennek vége volt.

A megölt állatnak a lábaira rákapcsolnak két láncot s az fölhúzza egy keréken mozgószerkezetre. A lábait felfeszítve, fejfelé függ a kivégzett állat, míg a vére mindig csöndesebben patakzik lefelé. A fölülről mozgó csigák kerekén lassan vonul odább. Jön az első emberhez, egy öles négerhez,

vagy más egyéb nemzetségi bácsinhoz, a ki végighasítja az állat hasát. Ez az egy vágás az összes dolga. Mikor megvette, a kis vasut oda vonatja már a másikat. A második a bőr lefejtésére szükséges vágásokat teszi meg. Alig telik bele két-három perc már teljesen lefejtve látjuk. Minden ember csak egy-két vágást tesz rajta, azt, a mi rája esik. Egyik kivágja a máját, a másik a tüdejét, a harmadik a gégejét, a negyedik a nyelvét és így tovább. Ha kivágta, tovább adja, ott tudják már, hogy mi a dolguk vele, neki semmi köze többé hozzá. Ezzel a munkabeosztással érik el azt a csodálatos gyorsaságot, hogy mire mi onnan felülről, a kíváncsiak számára fenntartott gyalogjáróról kicsodálkoztuk magunkat, már föl is aprózták az előbb kinlódó állatot s a sineken továbbítva már a hűtőbe szállítják.

A disznókkal még egyszerűbb az eljárás. Szegény kigömbölyödött kis kocaék mélyen meghatva bujnak össze a szállító kocsi-ban, mikor egy ügyes fogással elkapja valami kegyetlen bácsi a hátulsó lábukat. Nem törődik a szívet szakgató sikoltozásukkal, hanem átadja egy másik bácsinak, aki egy nagy kerék egyik fokára akasztja. A kerék fűnne-pélyes lassúsággal mozog fölfelé, a kocaék pedig visitanak, a hogy a torkukon kifér és mivel egyebet nem tehetnek, lógnak lefelé. Egy-egy ilyen nagy keréken hat koca lóg szép gänsemarschban s valamennyi visít, a hogyan a torkán kifér. Egy gyilkos tekintetű bácsi azonban, akinek a szíve bizonyosan kőből van, ott várja már a kerék másik oldalán s csak azt lesi, mikor ér szegényke börtávolba, ha odaért, egyetlen szurással átvágja a torkát. Hogy nem hibáz, az bizonyos, mint a kétszerkettő. Érheti a mesterségét, hiszen mást se tesz egész nap, mint

Tisza István gróf szerint a protestantizmus lényege az emberi tekintély ellen való fellázadás. Fejtegetéseinkből, melyeket e gondolathoz fűztünk, következik, hogy

1) a protestantizmus — nem fogadván el a katolikus Egyház tanító tekintélyét — *nem tudja megtalálni Krisztus igazi vallását.*

2) Saját theologiai tanárainak, a biblia-kritikusoknak véleménye szerint *nem tudja megtalálni a bibliát.*

3) Nem lévén bibliája, *nem tudja megtalálni Krisztust és az ő igazi tanítását.*

4) Tisza István gróf, mikor a protestantizmus lényegét a tekintély ellen való lázadásban találja, akarata ellenére a protestantizmus halálos ítéletét és belső lényegi lehetetlenségét hirdette ki.

A dogmáról és egyebekről más alkalommal.

Dr. Vass József,
theol. tanár.

UJDONSÁGOK.

— **A függetlenségi kör a bankküzdelem mellett.** A székesfehérvári függetlenségi kör ma tartott üléséből Holly Géza dr. indítványára üdvözlő-táviratot küldött **Mandorff Géza** bárónak városunk országgyűlési képviselőjének abból az alkalomból, hogy a makói beszámolóban megjelent. Az üdvözlő táviratban az önálló bank mellett való küzdelemben további kitartásra és elszántságra hívja föl a kör Mandorff bárót.

— **Szép siker.** Farkas Sándor, városi aljegyző, a Kolozsvári egyetemen a vizsgáló bizottság egyhangulag hozott véleménye alapján letette a jogtudományi államvizsgát. Szívesen gratulálunk a derék tisztviselőnek, a ki egyike a városi tisztikar egyik legtehetségesebb, legkomolyabb és legszorgalmasabb tagjainak s a ki ezzel megszerezte a képesítést a városi tisztikar bármelyik állására.

— **Közigazgatás a városnál.** A város közigazgatási bizottsága folyó hó 10-én szerdán d.

hogy ezer és ezer ártatlan malacka életét oltja ki. Hogy a meleg víz végigfröccsenik a ruháján s ő egész nap vértapokban furdik — természetes. De megéri, mert 5 dollárt kap napjában a mesterségéért.

Mikor a megölt állatok szétmetélték s megtisztogatták, a sinek tovább szállítják egyik részüket a hűtőbe, ahol a fagypontra alatti levegőben jéggömbökre, a másikat a füstölőbe. Mire a dolognak vége jutunk, azt vesszük észre, hogy a visító malacka, a mely egy órával előbb még könnyekre indította azokat, a kiknek szíve épen olyan, mint az irós vaj, már hurka, kalbász, május és sonka alakjában két utra, sőt gyorskezü bácsik finom szép papirosba is takarják, megcimezik és röpitik szerteszét a világ minden malacéhes embereinek a fogai alá.

Természetes, hogy a vasúti kocsik, a melyek ezeket a szállítmányokat továbbítják, külön erre a célra készítvék, hogy a hus meg ne romolhasson. Persze egy rossz tulajdonsága mégis van az ilyen husnak, hogy t. i. soká, sokszor hónapokig állván a jégen (pl. a hajókon, a hol rendszeren egy egész eszdeendőre való készletet szereznek be), a jég kiszívja a hus zamatját, jóra való ízét s az ember inkább spongyát rág, mint jóízű pacsenyét.

A vágóhid másik és nem kevésbé értékes része a konzervgyár, a mely hasonlóképpen a Stock yard területén van. Hogy hány ezer ember dolgozik az apró dobozok elkészítésével, nem tudom, nagyon nehéz lett volna megolvasni, de aprólkosabb, több kézen keresztül menő munkát még soha nem láttam, a mint a konzervgyárban.

(Folyt. köv.)

e. 10 órakor tartott rendes havi ülését a főispán akadályoztatása folytán Saára Gyula dr. elnöke alatt.

A Kerekes dr. főjegyző előadói jelentéséből kiemeljük: A főispán indítványára a múlt havi közg. bizottsági ülés átírta a DV. igazgatóságához, hogy a vasúti hordárokot könnyebb megkülönböztetés kedvéért számokkal lássák el és tisztább ruhában járassák. Az igazgatóság bejelentette, hogy a kérelmet teljesítette.

A tiszti főorvosi jelentést lapunk más helyén közöljük. A jelentéssel kapcsolatban Holly Géza dr. felpanaszolta, hogy a hentes és péküzletek nem kellőképpen tiszták. A bizottság utasította a főorvost, hogy a szükséges vizsgálatot ejtse meg, illetve fokozott ellenőrzésre utasítsa a kerületi orvosokat. Lits Ferenc bizottsági tag kifogásolta, hogy a Felmayer-gyár szennyvizét nappal is kieresztik a kanálisba, amely a növényzetet és állatokat, amelyek belőle láttnak el a szükséges vízzel, károsan befolyásolja. A bizottság erre vonatkozólag megbizta a polgármestert, hogy a gyárat a szabály pontos betartására szorítsa.

Az Árvaszék, ügyészség, rendőrség jelentése fontosabb dolgot nem tartalmazott.

A pénzügyigazgató jelentése szerint a múlt havi kincstári követelés volt 2,210,647 korona. Erre befizetett összeg 1,991,473 korona. Hátralék 519,174 korona.

A tanfelügyelő jelentésként folyó ügyeket referált. Az ülés 12 órakor ért véget.

— **A leánykereskedés ellen.** A „Magyar Egyesület leánykereskedés ellen” f. hó 7-én tartotta első rendes közgyűlését Prohászka Ottokár dr. megyéspüspökünk elnökletével, ki gyönyörű beszéddel mutatott rá a társadalom becstelül köteletségére a leánykereskedeleim ellen. Elnökké ismét egyhangulag megyéspüspökünket választották meg. A nagyhivatású egyesület az ő kezében bizonyára meghozza nemzeti értékű áldásait.

— **A villamttársulat pere.** A helybeli villamttársulat, amely több-kevesebb, de inkább kevesebb figyelemmel látja el városunk köz-és magánvilágítását, az ellene támasztott perek által súlyosbba megpróbáltatásoshat áll ki. A per, amelyet két magán fogyasztó a társulat ellen indított érdemes a város fogyasztó közönségének figyelmére, mert hiszen a két szóban forgó eset törvényszéki letárgyalása következményeket vonhat maga után a fogyasztó közönségnek a villamttársulat ellen történendő követeléseiről. A dolog úgy áll, hogy a villamttársulat szerződése szerint a fogyasztó 500 égési órán túl az áramot 6 fillér helyett csak 4 fillérről fizeti. A szerződésben azonban nincsen precizírozva, hogy az 500 égési óra egy lámpára, vagy a fogyasztó valameny villamos lámpájára értendő. Ez a kétséges állapot s a szerződésnek a város közönségének érdekeire értendő tendenciája indította az uhlanus tiszti étkézdét és Horváth István helybeli vendéglőst arra, hogy visszatérítési perrel támadja meg a társulatot azért, hogy 500 égési órán túl is (az összes lámpákra) 6 fillérrel fizetesse az áramot. A per első fokon a járásbíróóság előtt folyt le, ahol elmarasztalták a társulatot a visszafizetés kérdésében, illetve megítélték, hogy a társulat a tiszti étkézdének 616 koronát, Horváth vendéglősnek 181 koronát köteles visszafizetni. Az ügy feljelentés folytán új tárgyalás elé került.

A felelőviteli tárgyalás kedden történt meg a helybeli törvényszéken. Elnöke Daróczy István törvényszéki elnök előadó bíró Chapó Gyula, szavazóbíró Sohár Béla, jegyző Seidel János volt. A tiszti étkézdét Angeli Ödön dr. ügyvéd, Horváth vendéglőst Keczás Izidor dr. ügyvéd képviselte. A társulatot Steiner Jákó védte.

A tárgyalás, tekintettel az ügy rendkívül nagy terjedelmére és bonyodalmas voltára az egész napot igénybe vette. Chapó Gyula törvényszéki bíró ismertetése után Steiner Jákó dr. mondotta el védőbeszédjét, amelynek magva a következő volt: Steiner dr. kifogásolta a járásbíróóság ítéletét, amely az ügyben szakértőket nem hallgatott meg, tehát az új ítélet hozatalára szakértők kihallgatását kéri. Másodszor előterjesztést tett azért, hogy a szerződést alkotó feleket is hallgassa ki a bíróság, hogyan értelmezték a szerződést. A kérdés ezen fordul meg. Harmad-

szor vázolta azt a nagy kárt és veszteséget, a mely a társulatot érné, ha a fogyasztó közönség lámpái után járó összegeket ki kellene fizetnie a társulatnak. Ezenként ez az összeg több mint 25 ezer korona. Amióta a társulat működik, mintegy három éve, körülbelül 100 ezer koronát kellene visszafizetnie a fogyasztóknak. Ez a nagymértű megterhelhetőség a társulat bukását vonhatná maga után. Azt azonban Steiner Jákó is elismerte, hogy nem lehet kiszámítani, mennyi az az árammennyiség, amely után a társulat 4 fillérjével volna köteles fizetnie az áramot s hogy a társulat álláspontja a gyakorlatban nem volna kivihető. Fizikailag tudniillik nem volna lehetséges az egyes lámpákat ellenőrizni, míg egy fogyasztó összes lámpáit igen.

Dr. Angeli Ödön, aki hosszas tanulmányozás alá vette az ügyet, a következő logikus álláspontot világította meg: Előterjesztette a szerződés magyarázatára vonatkozó jogi szabályokat s főleg azt hangsúlyozta, hogy valóságos abszurdum a társulat visszautasító álláspontja. Első sorban is képtelenség kiszámítani az egyes lámpák fogyasztását s az ezek után járó összegeket, másodsorban pedig, ha a társulat álláspontja szerint értelmeztetnék a szerződés, városunkban senkinek sem járna visszafizetés. A legnagyobb fogyasztók mint Lichenstein herceg és az uhlanus tiszti étkézdé mind részesülőknek, semmiféle kedvezményben. Pedig, hogy a szerződésnek az intenciója a város közönségének érdekei, szerint történt, az bizonyos. Ellenezte a szakértők meghallgatását abból a szempontból, hogy a per teljesen jogi elbírálás alá esik, ellenkező esetben eldöntése teljesen a szakértőkön függne.

A bőven megokadatot beszéd után a bíróság visszavonult, ítéletet azonban az ügy bonyodalmas voltára való tekintettel csak a jövő kedden fog hozni. A per elintézése hosszabb tanulmányozást vesz igénybe.

— **Városunk múlt havi közegészsége.** Dacára a szövőnyosnál nagyobb számban bejelentett hasiégymáz eseteknek, a város közegészsége jónak jelezhető a lefolyt hóban: A nagy születési számmal igen kicsi halálozási szám áll szemben. A hasiégymáz szerű megbetegedéseknek két fő gócpontja a Rác utcai kut környéke, ugy szintén a Ráchegynék nevezett szőlők 3 hajléka volt. Míg a Rác utcai fertőzés helye a Rác utcai kutban megtalálható, addig a Ráchegynék nem, mert a ráchegyi családoknak, kik közvetlen közel laknak egymáshoz, nem nyilvános, hanem külön-külön kútjuk van. A Rác utcai kut leszereltetett, mert nagymennyiségű nitrátok és nitritek találtak benne s a legszigorúbb tisztításnak, izsapolásnak lett álvetve.

Fordultak elő hagymáz esetek a Burtelepen egy családban, sarló utca, külső budai ut egy-egy családban mely hagymáz szerű betegségek 8—10 nap alatt gyógyultak.

Született 98. Ebből törvényes fi 47, nő 49, törvénytelen fi 1, nő 1. Ikerpár 3. Halva született 3. Házasságra 20 pár lépett. Elhalt 54 és pedig fi 23, nő 31. Ebből 7 éven alul volt törvényes fi 4, nő 18, törvénytelen egy sem. A kórháznak 13 halottja közül 5 volt idegen. A születések a halálozásokat 44-el mulják felül, de ha az 5 idegen halottat a városi hallottakhoz nem számítjuk hozzá, ugy a népesség szaporodása születés utján 49 lélekkel emelkedett. Nevezetesebb halálok: veleszületet gyengeség 4, bélhurut 8 (mult hónapban 24), pokolvar 1, tüdőlob 1, tüdővész 11 (ebből 5 idegen), guta 2, aggkór, 5, öngyilkosság 3, véletlen halál 1. Jár-ványá fajulható kórok állása a következők: bárányhimlő, 3, gyógyultak. Hólyagos himlő 1, ápolásban van (jáványkórház). Difteritis 1, gyógyult 1. Hasi hagymáz maradt 1 nő, szaporodott 4 fi, 4 nő, 8 gyermek, összesen 17.

— **Öngyilkos öregember.** Id. Bognár János 76 éves Malom-u. 45 sz. alatti lakos ma délután felakasztotta magát az ajtó vasára. Mire a házbeliek észrevették már halott volt. A rendőrség részéről Simon Sándor tb. főkapitány és dr. Molnár József kerületi orvos a helyszínre ki-szálltak, de már csak a beállott halált konstátálhatták. Bognár gyógyíthatatlan betegsége miatt kereste a halált. Haláláról táviratilag értesítették fiát, ifj. Bognár János budapesti polg. iskolai tanárt. Holttestét a hullaházba szállították.

— **Uj község-háza.** Szabadbattyán község új község-ház létesítését határozta el. Erre a célra megvette a régi nagykorcsma helyiségét s azt tetemes költséggel átalakította. Az átalakítás már elkészült s a község-ház készen áll rendelkezésére. A vármegye részéről 12-én lesz a hivatalos felülvizsgálata.

— **Az iparkamaral tagok választására** hivatalos iparosok névsora f. hó 12-től 20-ig a városháza nagytermében ki lesz függésztve. Az illetékes iparosok a hivatalos órák alkalmával megtekinthetik és indokolt észrevételeiket megtehetik.

Fráter Loránd legújabb nótáskönyve épen most jelent meg és 2 koronáért kapható, Klökner Péter cs. és kir. udvari könyvkereskedésében Székesfehérvárott.

LÁZ

és egyéb gyengítő betegségek után a teljes egészség gyors visszanyerésére a

Scott-féle csukamájolaj Emulsió

biztosan kipróbált szer.

Az Emulsió valószínűleg a Scott-féle emulsióval készült. Kérjük figyelmbe venni.

Kellemes ízű és könnyen emészthető és ennélfogva sokan vehetik, a kik más szereket nem tudnak bevenni

A SCOTT-féle EMULSIÓ

azonfelül sokkal hatásosabb is. A tisztaság ideálja.

A SCOTT-féle Emulsió

a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 k. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban.

— **Az új vasut.** A kereskedelemügyi miniszter Stauer Antal dunaföldvári vállalkozónak a Fejér és Tolna megyékben Dunaföldvár—Németker—Alsószentiván—Alap érintésével Sárszeg—Rétzilás közti vonalhoz Sárszentmiklós községnél csatlakozó helyérdekű vasut előmunkálati engedélyt megadta. Megyénk déli felének forgalmát mindenesetre nagyban elősegíteni fogja az új vasut. Az előmunkálati engedély azonban — sajnos — nem mindig jelent vasutat is.

— **Értesítés.** Van szerencsém a Nagy-érdemű közönséget értesíteni, hogy folyó hó 12-én pénteken és utána következő minden péntek este, nagy halvacSORA és cigány zene. Tisztelettel: **Bandl Ferenc** vendéglős.

— **Tánctanítás.** A székesfehérvári keresztény kereskedelmi alkalmazottak köre e hó 16-án kedden kezdi meg, egy budapesti szaktanár vezetésével, szokásos esti tanfolyamát. Hölgyek részére külön meghívókat bocsátanak ki. Jelentkezni lehet a ker. fogyasztási szövetkezetben, a kör pénztárnokánál.

— **Felhívás.** A rendőrkapitányság utrendőri kihágás és ebzárlat betartása miatt már harmadik ízben szólította fel a város közönségét, ennek dacára a szabálytalanságok napirenden vannak. A rendőrség ez uton is figyelmezteti a közönséget, hogy a felhívás ellen vétők a legszigorubbán fognak büntetettetni, s ezenkívül a köborlásban talált ebek ki fognak irtatni.

— **Tűz.** Bicskei tudósítónk írja: Özv. Szép Józsefné bicskei lakosnak háza eddig ismeretlen okból kigyulladt és porrá égett. Szerencsére a tető faszindelyes volt s így a tűz nem terjedhetett oly gyorsan, mintha nádtetőn lett volna. Így is csak a derék tűzoltóság ügyességének köszönhető, hogy az allig pár méternyi távolságra fekvő nádfedeles házak nem lettek a tűz martaléka. Ha ez nem sikerül, úgy akkor Bicske egyik leghosszabb utcája leégett volna. Bizony nagyon szükséges volna, ha már egyszer a vármegye a nádfedeles házak nagyobb javítását is megtámasztaná s ezáltal teljesen kiküszöbölne a nádfedeles házak ósdi intézményét, a mely már annyi veszedelemnek volt okozója.

Ván szerencsém az igen tisztelt helybeli és vidéki közönség tudomására hozni, hogy a bérletemben levő

Magyar Király szállodái

a legkényelmesebb igényeknek megfelelőleg renováltattam, A szállodai szobákba villannyilágítást vezettem be. A kényelem kedvéért a villamos csengőket közvetlen az ágyak mellett alkalmaztam.

Étteremben: A havi abonemat 48 koronára szállítottam le. Az ételekből kis adagok is kiszolgáltathatók.

Minden nap frissen csapolt sör.

Minden törekvésemm oda fog irányulni, hogy mélyen tisztelt vendégeimet, **ugy az étel, mint az italok tekintetében a legjobbal, rendes polgári árak mellett, kifogástalanul szolgáljam ki.**

Azon reményben, hogy a m. t. közönség szives támogatásával kitüntet, maradtam kiváló tisztelettel

Barnai Ignác, vendéglős.

— **A korcsmában.** Sulyos következményekkel járó összeszólalkozás történt a napokban Dunapentelén a nagykorcsmában. Kovács János és Gulbint Imre poharazás közben összeeszeszték s bicskával mentek egymásnak. Kovács Gulbint úgy fejszurta, hogy életveszélyes sebesülést szenvedett. A csendőrök törvényes utra tereltek az ügyet.

— **Rövid hírek.**

8 db. tyúk. Nagy László felsőkirályi lakos 8 db. kendermagos szép tyúkját ismeretlen emberek elemelték. Az ismeretlen tolvajok Laczkovits Miklósnénál (Palotai u.) is megfordultak s onnan is elemelték 15 db. tyúkot. A rendőrség szorgalmasan nyomoz.

Takonykór a kaszárnyában. A 10 huszárpótkeret laktanyában tegnap egy takonykóros lovat fedezett fel a katonai állatorvos. A szükséges óvintézkedéseket megtették.

Meglopók az erdő. Wimpfen Simon gróf érdi nagybirtokos erdejében nagyobb mennyiségű fát loptak. A tettest Halla József érdi molnárszék szeméjében kerítették kézre a csendőrök.

Bérgocsiaink. A rendőrkapitányság ma délelőtt 60 esetben mondott ítéletet a szabálytalanságot elkövető kocsisok ellen, akiket a lehető legsúlyosabb büntetésben részesített.

Betörés. Folyó hó 9-én éjjel eddig még ismeretlen tettes a pályaudvar dóhánytözsde ablakát benyomta és onnan 3 doboz szivarkát és néhány fillért ellopott. A rendőrség a nyomozást megindította.

Tolvaj mindenek. Kuntler József helybeli csizmadia fejjelentette Kelemen István mindenesét, aki vasárnap este felzárta magát a padlásra honnét éjjel a kamrába mászott s 3 pár csizmát 30 korona értékben magához véve a kamra falát kibontotta s megszökött. A rendőrség a tolvaj mindenest keresi.

VIDA ELEK kárpitos és díszítő, Székesfehérvár, Megyeház épülete. Teljes felölöség mellett csakis elsőrendű munkák.

Takarékúthely különlegességek, valódi ár. Meidinger kályhák, vas és rézbutorok, gyermekágyak és kocsik nagy választékban. Márkus Simon Fia lakatosnál Jókai-utca 16.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, görcs és más ideges állapotba szenved, kérjen iratot, ingyen és bérment. kapható a **szabd. hattuyógyszer-tár által Majna-Frankfurt.**

Gróf Esterházy

csákvári uradalmának

Vértess-nánai pagonyában

Pusztavám mellett

kitűnő minőségű száraz tűzifa eladó es pedig:

Bükkhasáb, erdei méterenként 9 kor.
Kevért dorong, " " 7 kor. 50 fill.
Kevért tuskó, " " 7 kor.

Megjegyzendő hogy ezen méterek 1.35 méter magasak, 1.10 méter szélesek, úgy, hogy ezen méterekből 3 méter tesz ki egy régi ölet.

Eladási helyre vezet út a vértess-nánai erdészlaknál mindenkor megmu'aják.

Gróf Esterházy hitb. erdőhivatala

Csákvár.

!! Üzletáthelyezés !!

Ván szerencsém a nagyérdemű helybeli és vidéki közönség szives tudomására hozni, hogy Székesfehérvár, Nádor-utca 3-ik szám alatt levő

cipész-üzletemet

f. évi november hó 1-én a püspöki palota mellé, Lakatos-utca 1. sz. alá helyezem át, hol elvállalom minden e szakba végő munkák gyors és pontos elkészítését és javítását a legolcsóbb áron.

Együttal felhívom a n. é. közönségen becses figyelmét

kész cipőraktáromra,

hol a saját műhelyemben készült s a legkényesebb igényeket kielégítő kész munkákból továbbra is állandó készletet tartok.

Midőn a nagyérdemű közönségnek 25 éven át irántam tanusított szives támogatásért köszönetet mondok, nb. pártfogását továbbra is kérve vagyok kiváló tisztelettel

Székesfehérvár, 1909. október hó.

Csúcs István cipésmester,

Székesfehérvár, Lakatos-utca 1. szám a. (a püspöki palota mellett.)

ZILZER MANÓ

férfi-, fiu- és gyermekruha raktára

Székesfehérvár, Szőgyény-Marich-utca.

Allandóan nagy raktáron mindenféle

férfi-, fiu- és gyermekruhák

ugyszintén

papi öltönyök,

Ferenc József-kabát,

köpenyek (havelok)

bőr kabátok, utazó bundák,

raglán-felöltők, kabátok.